

Wettelijke situering 'natuurbeheerplannen'

Samenvatting

In de hierna volgende *briefing* bieden we een overzicht van de regelgeving in verband met natuurbeheerplannen zoals die bestond tot 2013 en zoals die bestaat sinds de in 2013 doorgevoerde wijzigingen. Deze briefing was opmaakt als voorbereiding voor (en oorspronkelijk als onderdeel van) het eigen-initiatief-advies 2024| 018, van 24 oktober 2024, over natuurbeheerplannen.

Volgnummer briefing nota	2024 02	Versie:	3
Auteur + e-mailadres	Kathleen Quick, kathleen.quick@minaraad.be Wim Van Gils, wim.van.gils@minaraad.be		
<i>Deze briefing is een kennisdocument t.b.v. de raadsorganisaties van de Minaraad. Vermits dit document opgevat wordt als een kennisdocument, bindt het op zich niet de raadsleden of de raadsorganisaties; het document werd wel aanvaard als informatief achtergronddocument bij verdere raadsprojecten</i>			
Datum afsluiting van deze verkenning:	27/09/2024		

1

2 Inhoudsopgave

3	Samenvatting	1
4	Inhoudsopgave	1
5	Voorheen bestaande regelgeving inzake natuur- en bosbeheer.....	2
6	1. Algemene situatie onder de oude regelgeving	2
7	2. Gebiedsstatuten onder de oude regelgeving.	2
8	3. Invulling van 'functies' onder de oude regelgeving	3
9	4. Subsidiëring onder de oude regelgeving	4
10	5. Criteria duurzaam bosbeheer	5
11	Nieuwe regelgeving inzake geïntegreerd natuurbeheer.....	7
12	1. Aanleiding, principes en nieuwe regelgeving	7
13	2. Gebiedsstatuten onder de nieuwe regelgeving	8
14	3. De invulling van functies in de nieuwe plannen	9
15	4. 'Criteria geïntegreerd natuurbeheer'	10
16	5. De evaluatie van natuurbeheerplannen	10
17	6. Subsidiëring	11
18	7. De adviesinstantie	13
19		
20		

21 Voorheen bestaande regelgeving inzake natuur- en bosbeheer

22 1. Algemene situatie onder de oude regelgeving

23 **Onderscheid tussen bosbeleid en natuurbeleid.** Voorheen (dit is: voor 2013) was de situatie zo
24 dat het bosbeleid en het natuurbeleid – en meteen ook de daarop van toepassing zijnde
25 regelgeving – van elkaar afgescheiden waren. Het bosbeleid, en het Bosdecreet, was over het
26 algemeen gericht op multifunctioneel bosbeheer, terwijl het natuurbeleid, en het onderliggende
27 Natuurdecreet, over het algemeen gericht was op het monofunctionele natuurbehoud.

28 **Het Bosdecreet en uitvoeringsbesluiten inzake bosbeheer.** In het Bosdecreet van 16 juni 1990
29 was de rechtsgrond voor bosbeheer artikel 43. Met betrekking tot het beheer van bossen
30 bepaalde het Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 de regels betreffende de opmaak
31 van beheerplannen voor bossen. Dit besluit was van toepassing op alle bossen, met
32 uitzondering van bosreservaten (Bosdecreet, art. 25) en bossen, gelegen in natuurreservaten
33 (Bosdecreet, art. 47). Dit besluit had drie bijlagen:

- 34 – Bijlage 1 – met de inhoud van een uitgebreid bosbeheerplan;
- 35 – Bijlage 2 – met de inhoud van een beperkt bosbeheerplan;
- 36 – Bijlage 3 – met een sjabloon voor een beperkt bosbeheerplan.

37 Een tweede besluit voorzag in subsidiëring voor beheerders van openbare en privé-bossen. Een
38 derde uitvoeringsbesluit voorzag in een lijst van criteria voor duurzaam bosbeheer.

39 **Het Natuurdecreet en uitvoeringsbesluiten inzake natuurbeheer.** In het Natuurdecreet van 21
40 oktober 1997 was de oorspronkelijke rechtsgrond voor het uitvoeringsbesluit gevestigd in
41 afdeling 3. Het hierop gestoelde Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 bepaalde de
42 voorwaarden voor de erkenning van natuurreservaten en van terrein-beherende
43 natuurverenigingen en houdende toekenning van subsidies voor natuurbeheer.

44 2. Gebiedsstatuten onder de oude regelgeving.

45 **Natuur en bos.** Op grond van het Natuurdecreet en het Bosdecreet en de bijhorende besluiten
46 waren, met betrekking tot beheerplannen, volgende gebiedsstatuten wettelijk verankerd:

- 47 – 'Bossen met een beperkt bosbeheerplan' en 'bossen met een uitgebreid bosbeheerplan';
- 48 – 'Domeinbossen';
- 49 – 'Erkende bosreservaten' en 'aangewezen bosreservaten';
- 50 – 'Erkende natuurreservaten' en 'Vlaamse natuurreservaten'/'

51 **Beheerplannen voor bossen.** Het Bosdecreet, samen met het bijhorend uitvoeringsbesluit,
52 voorzag in de opmaak van beperkte of uitgebreide bosbeheerplannen voor zowel private als
53 openbare bossen en aangewezen en erkende bosreservaten. De opmaak van deze plannen was
54 verplicht voor domeinbossen¹, openbare bossen², bossen vanaf een oppervlakte 5 ha³ en
55 bosreservaten⁴.

---

¹ Artikel 43, §1, van het Bosdecreet

² Artikel 43, §2, van het Bosdecreet

³ Artikel 43, §3, van het Bosdecreet

⁴ Artikel 25 van het Bosdecreet

56 Over de **bosreservaten** stelde artikel 22, eerste lid, van het Bosdecreet dat in deze reservaten
57 de groei en de ontwikkeling vrijgelaten [wordt] of wordt gestreefd naar het behoud of het tot
58 stand brengen van natuurlijke bosgemeenschappen en bijzondere bostypes. Aangewezen
59 bosreservaten, eigendom van het Vlaams Gewest, behielden op grond van artikel 23, van het
60 Bosdecreet, hun statuut voor een onbepaalde tijdsduur. Bosreservaten in huur genomen door
61 het Vlaams Gewest moesten minstens 54 jaar in huur blijven en alle andere bosreservaten
62 werden erkend voor een periode van tenminste 27 jaar.

63 **Beheerplannen voor natuurreservaten.** Voor de in 2013 doorgevoerde wijzigingen, regelde
64 afdeling 3, Natuurreservaten van het Natuurdecreet de erkenning en beheer van
65 natuurreservaten. Artikel 33, van het Natuurdecreet, vermeldde het onderscheid tussen Vlaamse
66 natuurreservaten (dit is: op gronden in eigendom van het Vlaams Gewest of in huur door het
67 Vlaams Gewest) en erkende natuurreservaten. Artikel 34, van het Natuurdecreet bepaalde dat
68 voor elk reservaat een beheerplan moest worden opgesteld. Erkenningen van reservaten waren
69 geldig voor een periode van 27 jaar.

70 Artikel 36, §2, van het Natuurdecreet, bepaalde de criteria die moesten worden voldaan in
71 agrarische gebieden en landschappelijk waardevolle agrarische gebieden om in aanmerking te
72 komen voor erkenning:

- 73 – *ofwel zijn het gronden die een actuele hoge natuurwaarde hebben en weinig geschikt zijn*
74 *voor normaal landbouwgebruik in de betrokken landbouwstreek en waarvan de erkenning*
75 *de agrarische structuur niet aantast;*
- 76 – *ofwel zijn het gebieden met een hoge actuele of potentiële natuurwaarde en lage*
77 *landbouwwaarde die in het kader van een goedgekeurd ruilverkavelingsplan of een*
78 *goedgekeurd richtplan van een landinrichtingsproject hiertoe zijn aangewezen en waarvan*
79 *de erkenning de agrarische structuur niet aantast.*

80 **Overige planfiguren.** Verder was er ook nog voorzien in de plannen voor Harmonisch Park- en
81 Groenbeheer en in de ecologische bermbeheerplannen. Deze worden in de verdere bespreking
82 niet behandeld.

83 3. Invulling van 'functies' onder de oude regelgeving

84 **'Functies' in relatie tot bossen.** Het Bosdecreet kende een hoofdstuk II, waaronder de diverse
85 functies van een bos werden opgesteld, met name:

- 86 – De 'economische functie' (2 artikelen);
- 87 – De 'sociale en educatieve functie' (7 artikelen);
- 88 – De 'milieubeschermdende functie' (2 artikelen);
- 89 – De 'ecologische functie' (5 artikelen).

90 De **invulling van de economische functie** werd verwoord in artikel 8 van het Bosdecreet: "*De*
91 *economische functie van het bos bestaat in de voortbrenging van hout en van bosproducten*
92 *andere dan hout, waarvan de winning het voortbestaan van het bos niet bedreigt. De*
93 *maatregelen tot verhoging van de materiële opbrengst mogen de andere functies die het bos*
94 *dient te vervullen, niet verhinderen. Het bos dient te worden beschouwd en behandeld als een*
95 *hernieuwbare natuurlijke hulpbron, die belangrijke grondstoffen levert.*"

96 De **invulling van de sociale en educatieve functie** werd geëxpliciteerd in artikel 10, § 1, van het
97 Bosdecreet: *“De sociale en educatieve functie van het bos bestaat onder meer in de*
98 *toegankelijkheid van het bos voor het publiek met het oog op de recreatie of vorming”*.

99 De **invulling van de milieubeschermdende functie** werd vermeld in artikel 16, eerste lid van het
100 Bosdecreet. Deze bepaling handelde vooral over de mogelijkheid om bepaalde bossen als
101 milieubeschermdende bossen te erkennen indien deze bossen *“omwille van hun ligging of in*
102 *samenstelling een uitgesproken rol vervullen onder meer voor de bescherming van*
103 *waterwinningsgebieden, de erosiebestrijding, de regulering van het debiet der waterlopen, de*
104 *klimaatregeling, de waterzuivering, of die zones afschermen die het leefmilieu belasten.”*

105 De **invulling van de ecologische functie** bestond, op grond van artikel 18, van het Bosdecreet,
106 uit meerdere onderdelen, met name:

- 107 – het bevorderen van de autochtone boom- of struiksoorten;
- 108 – het stimuleren van uit zichzelf functionerende processen;
- 109 – *het bevorderen van een gevarieerde bosstructuur door onder meer ongelijkjarigheid en*
110 *ongelijkvormigheid na te streven en te streven naar een voldoende aanwezigheid van oude*
111 *bomen en dood hout;*
- 112 – een gepast beheer van alle natuurelementen en van alle landschapsecologisch en
113 cultuurhistorisch waardevolle elementen;
- 114 – het beheer ten behoeve van het behoud, de ontwikkeling of herstel van de biologische
115 diversiteit, van populaties van zeldzame soorten of ondersoorten en ten behoeve van de
116 instandhouding, de ontwikkeling of het herstel van [habitats of deels natuurlijke
117 ecosystemen; (verv. decr. 19 juli 2002, art. 46, l: 10 september 2002)]
- 118 – het behoud of herstel van de natuurlijke waterhuishouding;
- 119 – het beheer gericht op het tegengaan van alle nadelige externe beïnvloeding;

120 Artikel 19, tweede lid, van het Bosdecreet bepaalde bovendien dat in het beheerplan van alle
121 bossen steeds wordt aangegeven hoe en in welke mate de ecologische functie aan bod komt.

122 **Functies in natuurbeheerplannen.** In oorsprong wordt in het Natuurdecreet enkel voorzien in
123 natuurreservaten, met een in hoofdzaak 'ecologische functie'.

124 Op grond van het oorspronkelijke Natuurdecreet zijn dit terreinen *“die van belang zijn voor*
125 *het behoud en ontwikkeling van de natuur of voor het behoud en de ontwikkeling van het*
126 *natuurlijk milieu, waarin via aangepast beheer een natuurstreefbeeld wordt behouden of*
127 *ontwikkeld.”*⁵

128 De **functie 'medegebruik'** (recreatief en educatief) kon aanvaard worden voor zover inpasbaar
129 in de ecologische doelstelling.

130 4. Subsidiëring onder de oude regelgeving

131 **Subsidies voor bosbeheer.** Beheersubsidies voor bos werden geregeld in het Besluit van de
132 Vlaamse Regering betreffende de subsidiëring van beheerders van openbare en privé-bossen
133 van 27 juni 2003. Daarin werden volgende subsidiemogelijkheden voorzien⁶:

- 134 – voor (her)bebossing,

⁵ Artikel 32 van het oorspronkelijke Natuurdecreet

⁶ Zie artikel 2, artikel 17, §2 en artikel 21, §3

- 135 – voor openstelling,
136 – voor de bevordering van de ecologische functie of
137 – voor het opstellen van een beheerplan dat voldeed aan de criteria voor duurzaam
138 bosbeheer.

139 Met betrekking tot beheer werden volgende bedragen voorzien:

- 140 – Openstelling: € 2 per meter opengestelde bosweg met een maximum van €50 per hectare
141 – Speelzone: € 100 per hectare;
142 – Beheerwerkzaamheden: € 50 per hectare/€125 per hectare
143 – Opstellen beheerplan: basisbedrag van €200 per hectare (minimumoppervlakte van 5ha)

144 Beheersubsidies voor bosreservaten werden geregeld in het Besluit van de Vlaamse Regering
145 tot vaststelling van regelen betreffende de aanwijzing of erkenning en het beheer van de
146 bosreservaten van 20 januari 1993.

147 **Subsidies voor natuurbeheer.** Beheersubsidies met betrekking tot het beheer van erkende
148 natuurreservaten werden geregeld in het Besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 tot
149 vaststelling van de voorwaarden voor de erkenning van natuurreservaten en van terrein-
150 beherende natuurverenigingen en houdende toekenning van subsidies.

151 Met betrekking tot beheer werden volgende bedragen voorzien:⁷

- 152 – Openstelling: €2/m/jaar met een maximum van €50 per hectare;
153 – Forfaitaire basissubsidie: €50/ha/jaar;
154 – Aanvullende forfaitaire subsidie, afhankelijk van het natuurstreefbeeld: €125, €300 en
155 €500/ha/jaar.

156 **Subsidies voor aankopen van bos.** Artikel 13, van het Bosdecreet voorzag in de mogelijkheid om
157 aankoopsubsidies te verlenen voor openbare besturen en openbare instellingen.

158 **Subsidies voor aankopen met het oog op natuurreservaten.** Artikel 44, van het Natuurdecreet
159 voorzag in de mogelijkheid om de aankoop van gebieden door erkende terreinbeherende
160 natuurverenigingen met het oog op oprichting van natuurreservaten te subsidiëren. Artikel 8,
161 van het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 tot vaststelling van de voorwaarden
162 voor de erkenning van natuurreservaten en van terreinbeherende natuurverenigingen en
163 houdende toekenning van subsidies legde hiervoor de bedragen vast.

164 5. Criteria duurzaam bosbeheer

165 **Criteria in verband met het juridisch kader en relevante overeenkomsten.** Deze criteria moesten
166 waarborgen dat bosbeheerders alle wetten zouden respecteren.

167 **Criteria in verband met de sociale en culturele functies.** Dit onderdeel moest verzekeren dat
168 bosbeheerders rekening zouden houden met de sociale en culturele belangen van de bevolking
169 en de omgeving.

170 Aan deze functies werden met volgende criteria vorm gegeven:

- 171 – *Erkenning van de betrokkenheid van alle relevante groepen en personen en rekening*
172 *houden met hun standpunten.*

---

⁷ Zie Art. 17, §1 – 4 en Art. 20, van het genoemde besluit .

- 173 – *Bescherming en beheer overeenkomstig specifieke waarden en potenties van bossen met*
174 *grote sociale, culturele, landschappelijke, geschiedkundige, religieuze betekenis, waardevolle*
175 *traditionele beheervormen of belangrijke wetenschappelijke of educatieve betekenis*
176 – *Naleving van de voorschriften voor gezondheid, milieu, veiligheid, arbeidsinhoud en*
177 *arbeidsomstandigheden worden nageleefd bij alle activiteiten*
178 – *Meewerken aan een goede sociale en technische structuur van de bedrijfstak bij de inzet*
179 *van eigen personeel of via aannemers.*

180 **Criteria in verband met de productie- en economische functies.** Met relatie tot het waarborgen
181 van de productie- en economische functies werd principe 3 (*het beheer van bossen moet het*
182 *efficiënt gebruik van de verschillende bosproducten en -diensten stimuleren, teneinde de*
183 *economische levensvatbaarheid van het bosbezit en een breed scala aan ecologische en*
184 *maatschappelijke functies te waarborgen*) als volgt ingevuld:^a

- 185 – De bosbeheerder behandelt zijn bos als een hernieuwbare hulpbron, waarbij hij streeft naar
186 een veelzijdige functievervulling;
187 – De bosbeheerder streeft met zijn bosbedrijf naar economische levensvatbaarheid zonder
188 afbreuk te doen aan het behoud van de ecologische of sociale functievervulling door het
189 bos;
190 – De bosbeheerder beoogt met zijn bosbeheer een bos dat een gevarieerde structuur bezit,
191 zowel naar soorten als naar leeftijdsverdeling, dat een ongelijkjarige opbouw kent en dat
192 gemengd is samengesteld als borg voor het behoud van de standplaatsproductiviteit;
193 – De bosbeheerder regelt het gebruik en de voortbrengst van niet-houtige bosproducten
194 zonder afbreuk te doen aan het behoud van de ecologische of sociale functievervulling
195 door het bos.

196 **Criteria in verband met het behoud en de bescherming van het milieu.** De invulling van deze
197 criteria moest ervoor zorgen dat de ecologische functies van het bos in stand gehouden worden
198 door het bewaren of verbeteren van de biologische diversiteit, het natuurlijk milieu, de unieke
199 en kwetsbare ecosystemen en landschappen en door de instandhouding van habitats en
200 populaties van wilde dier- en plantensoorten.

201 Een en ander werd verder ingevuld als:

- 202 – binnen de grenzen van de ecologische draagkracht van het bosbezit blijven;
203 – Ingrijpende veranderingen in bosbeheer en bosgebruik vooraf toetsen aan een evaluatie
204 van de te verwachten effecten op natuur en landschap.
205 – Bij het beheer bosvreemde stoffen en producten zo veel mogelijk uit het bos weren.
206 – Indien mogelijk, met de bedrijfsvoering bijdragen tot integraal waterbeheer.

207 **Criteria voor het behoud en de bevordering van de biologische diversiteit.** Invulling van de
208 biologische diversiteit door zorg voor het behoud, de ontwikkeling of het herstel van de
209 ecologische functie van het bos.

210 De criteria waren:

- 211 – Het nemen van maatregelen ter instandhouding van habitats en populaties van wilde dier-
212 en plantensoorten met het oog op de multifunctionaliteit.

^a Besluit van de Vlaamse regering van 27 juni 2003 tot vaststelling van de criteria voor duurzaam bosbeheer voor bossen gelegen in het Vlaamse Gewest, criterium 3.1

- 213 – Het streven naar een bepaald aandeel inheemse boomsoorten en het bevorderen van een
214 rijke en gevarieerde bosstructuur van toepassing op het niveau van het beheerplan.
215 – Het nemen van maatregelen om de ecologische processen binnen het bos te beschermen,
216 te versterken of te herstellen.
217 – Het beschermen en beheren van representatieve voorbeelden van natuurlijke inheemse
218 bosgemeenschappen, waardevolle bostypen en goed ontwikkelde bosesystemen
219 overeenkomstig hun specifieke waarde.

220 **Criteria voor planmatig en controleerbaar beheer.** Deze criteria worden ingevuld door het
221 opnemen van een visie op het beheer en gebruik van het bos in een uitgebreid beheerplan het
222 opvolgen van het beheer en op basis daarvan voorzien in aanpassingen indien nodig, alsook
223 het opvolgen van houtwinning, de exploitatie en verkoop van hout en andere bosproducten.

224 **Nieuwe regelgeving inzake geïntegreerd natuurbeheer**

225 **1. Aanleiding, principes en nieuwe regelgeving**

226 **Integratie van het instrumentarium van het Natuur- en Bosdecreet.** In de (zo-even beschreven)
227 voorheen bestaande regelgeving ontbrak een instrument voor natuurterreinen buiten bos,
228 waarvoor er evenwel geen statuut van natuurreservaat nodig was of wenselijk was, maar
229 waarin men wel bepaalde doelstellingen van natuur- en bosbeleid zou kunnen realiseren. Een
230 ander manco aan de voorheen bestaande regelgeving bestond erin dat niet al de bovenstaande
231 instrumenten gelijkelijk voor alle actoren toegankelijk waren⁹.

232 De oplossing werd gezocht in de richting van een integratie van beide regelgevingen. In 2013
233 werd aldus met de integratie van het instrumentarium gestart, door het doorvoeren van
234 wijzigingen aan het Natuur- en Bosdecreet. In deze eerste fase stonden drie thema's centraal:
235 – Geïntegreerd beheer van natuur,
236 – Instandhoudingsbeleid, en
237 – Bosgroepen en regionale landschappen.

238 In onderstaande tekst wordt vooral dieper ingegaan op de wijzigingen met betrekking tot de
239 invoering van het geïntegreerd beheer van natuur.

240 **Principes van het geïntegreerd beheer van natuur.** Bij de hervorming van de regelgeving inzake
241 beheerplannen en de introductie van het concept geïntegreerd beheer ten behoeve van het
242 natuurbehoud baseerde de Vlaamse Regering zich op volgende drie principes¹⁰:

- 243 – Administratieve vereenvoudiging;
244 – Stimulerend beleid dat implementatie van hogere beleidskaders actief en gericht
245 ondersteunt;
246 – “*Gelijke monniken, gelijke kappen*”¹¹.

⁹ Nota aan Vlaamse Regering bij decreetswijziging, p. 2

¹⁰ Nota aan Vlaamse Regering bij decreetswijziging, p. 3.

¹¹ Nota aan Vlaamse Regering bij decreetswijziging, p. XX

247 **Nieuwe regelgeving natuurbeheerplannen.** De basisregels voor de nieuwe natuurbeheerplannen
248 werden vervat in het Natuurdecreet en een Fiscaal decreet¹² en werden verder uitgewerkt in
249 drie uitvoeringsbesluiten, met name:

- 250 – Het Besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2017 betreffende de natuurbeheerplannen
251 en de erkenning van natuurreservaten (verder: het BVR Natuurbeheerplannen);
- 252 – Het Besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2017 betreffende de subsidiëring van de
253 planning, de ontwikkeling en de uitvoering van het geïntegreerd natuurbeheer (verder: het
254 BVR Subsidiëring natuurbeheer);
- 255 – Het Besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2017 houdende de vaststelling van criteria
256 voor geïntegreerd natuurbeheer (verder: het BVR Criteria geïntegreerd natuurbeheer).
- 257 – Het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014 tot regeling van het Vlaams Natura
258 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden
259 voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en
260 habitats (verder: het Instandhoudingsbesluit”)

261 **Duiding bij de nieuwe regelgeving.** Er is uitgebreide duiding voorzien, met infofiches en
262 handleidingen, op de website van het Agentschap voor Natuur en Bos¹³. Inverde biedt een
263 bijhorend pakket van opleidingen aan.¹⁴

264 2. Gebiedsstatuten onder de nieuwe regelgeving

265 **Types natuurbeheerplannen in de nieuwe regelgeving.** Artikel 12bis, van het Natuurdecreet stelt
266 dat “*bij het beheer van terreinen ten behoeve van het natuurbehoud wordt gestreefd naar een*
267 *geïntegreerd beheer waarbij rekening gehouden wordt met de ecologische, de economische en*
268 *de sociale functie*”.

269 Artikel 16bis, van het Natuurdecreet bepaalt dat voor een terrein dat beheerd wordt of zal
270 worden ten behoeve van het natuurbehoud een natuurbeheerplan [kan] worden opgemaakt.
271 Onder het nieuwe kader van geïntegreerd natuurbeheer worden vier nieuwe types
272 natuurbeheerplannen geïntroduceerd¹⁵:

- 273 – ‘Type 1’: behouden van de aanwezige natuurkwaliteit;
- 274 – ‘Type 2’: bereiken van een hogere natuurkwaliteit;
- 275 – ‘Type 3’: bereiken van de hoogste natuurkwaliteit;
- 276 – ‘Type 4’: erkend natuurreservaat.

277 Artikel 16ter, van het Natuurdecreet bepaalt dat de keuze van het type afhankelijk is “*van de*
278 *doelstellingen die gekozen worden voor de realisatie van de ecologische functie*”. De diverse
279 types natuurbeheerplannen worden hierna verder beschreven.

280 **‘Natuurbeheerplan type één’.** Een ‘natuurbeheerplan type één’ heeft als voordeel dat de meeste
281 beheermaatregelen vrijgesteld zijn van vergunningsplicht. Voor terreinen met een
282 natuurbeheerplan type één zijn er enkel subsidies voor openstelling mogelijk. Er zijn geen fiscale
283 voordelen gekoppeld aan dit type beheerplan.¹⁶ Een ‘type één -natuurbeheerplan’ heeft geen

¹² Decreet betreffende de fiscale gunstmaatregelen die verbonden zijn aan natuurbeheerplannen van 22 december 2017.

¹³ <https://natuurenbos.vlaanderen.be/natuurbeheerplannen>

¹⁴ <https://www.inverde.be/opleidingsgamma-natuurbeheerplan>

¹⁵ Natuurdecreet, artikel 16ter.

¹⁶ [Algemeen | Dienstensite Natuur & Bos \(vlaanderen.be\)](https://algemeen.dienstensite.natuur&bos.vlaanderen.be)

284 publieke consultatie. Op grond van het besluit inzake de criteria geïntegreerd natuurbeheer
285 dient men met een 'natuurbeheerplan type één' bij het beheer enkel te voldoen aan de
286 instandhouding van de aanwezige natuurkwaliteit en het natuurlijk milieu en de naleving van
287 de zorgplicht, vermeld in het Natuurdecreet.¹⁷

288 **'Natuurbeheerplan type twee'**. De beheerder van een terrein waarvoor een 'natuurbeheerplan
289 type twee' geldt, stelt over minstens 25% van de oppervlakte van het terrein het realiseren van
290 een of meerdere natuurstreefbeelden tot doel. Voor het volledige terrein gelden de criteria voor
291 geïntegreerd natuurbeheer (zie hierna).

292 **'Natuurbeheerplan type drie'**. Bij een terrein met 'natuurbeheerplan type drie' stelt de beheerder
293 over de volledige oppervlakte van het terrein het realiseren van een of meerdere
294 natuurstreefbeelden tot doel. Mits motivatie kan hiervan afgeweken worden voor ten hoogste
295 10% van de oppervlakte van het terrein. Voor heel het terrein gelden de criteria voor
296 geïntegreerd natuurbeheer.

297 **'Natuurbeheerplan type vier'**. Aanvullend op de voorwaarden voor type drie moet het terrein
298 dat onderworpen is aan een 'natuurbeheerplan type vier' voldoen aan het toetsingskader voor
299 de Vlaamse natuurreservaten¹⁸. De erkenning als natuurreservaat vestigt bovendien ook een
300 erfdiensbaarheid tot algemeen nut op het terrein, meer bepaald een publiekrechtelijke
301 erfdiensbaarheid van duurzaam gebruik en langdurig beheer van het terrein als
302 natuurreservaat. Een 'natuurbeheerplan type vier' staat aldus synoniem voor 'natuurreservaat'.

303 3. De invulling van functies in de nieuwe plannen

304 **De 'ecologische functie' in de nieuwe natuurbeheerplannen.** Over de 'ecologische functie' stelt
305 artikel 12quater van het Natuurdecreet dat deze *"onder meer gerealiseerd wordt door het*
306 *voeren van een gepast beheer voor realisatie van natuurstreefbeelden, door de zorg voor*
307 *biologische diversiteit, door de instandhouding van het natuurlijk milieu en door het voeren*
308 *van een beheer gericht op het tegengaan van alle nadelige externe beïnvloeding van de natuur*
309 *en het natuurlijk milieu"*.

310 **De 'economische functie' in de nieuwe natuurbeheerplannen.** Over de 'economische functie'
311 bepaalt het Natuurdecreet¹⁹ dat deze onder meer bestaat uit *"het optimaal benutten van*
312 *ecosysteemdiensten, waaronder de duurzame productie van goederen of diensten"*. De
313 'economische functie' kan verder worden ingevuld door hieraan doelen toe te kennen. Dit
314 wordt geïllustreerd in begeleidende documenten²⁰. Voor houtoogst wordt omschreven welke
315 info best in het plan wordt opgenomen, zoals de vooropgestelde hoeveelheid houtkap, de
316 nagestreefde kwaliteit, de bedrijfstijd, ruimingspistes, ...

317 **Vormgeving van de 'sociale functie' in de nieuwe natuurbeheerplannen.** Artikel 12sexies, van
318 het Natuurdecreet stelt dat de 'sociale functie' onder meer betrekking heeft op de
319 natuurbeleving en -educatie, de toegankelijkheid van het terrein met het oog op recreatie, de

¹⁷ BVR Criteria Geïntegreerd Natuurbeheer, artikel 2.

¹⁸ zie bijlage 2 van het BVR Natuurbeheerplannen

¹⁹ Natuurdecreet, artikel 12quinquies, dit is het enige artikel waar de economische functie aan bod komt.

²⁰ zie hiertoe bijvoorbeeld de infofiche over economische bosdoelen wat betreft het opstellen van een inventaris (i.e. deel 2 van een natuurbeheerplan). Ook in de handleiding voor deel 3 – beheerdoelstellingen – wordt meer uitgediept hoe de economische doelstellingen kunnen worden opgenomen.

320 rol van het terrein voor algemene landschapszorg en het beheer van onroerend erfgoed, evenals
321 de rol van het terrein voor het wetenschappelijk onderzoek.

322 **Doorwerking van de functies.** De 'ecologische functie' wordt verder grotendeels geregeld via
323 het subsidiebesluit, i.e. er worden subsidies gekoppeld aan het bereiken van
324 natuurstreefbeelden. Delen van de 'sociale functie' worden in een afzonderlijk besluit over de
325 toegankelijkheidsregeling opgenomen. Er is geen afzonderlijk besluit dat de 'economische
326 functie' invult, maar deze functie is wel deels terug te vinden in 'criteria geïntegreerd
327 natuurbeheer' (zie verder) en ook meer uitgebreid opgenomen in de diverse handleidingen

328 4. 'Criteria geïntegreerd natuurbeheer'

329 '**Criteria geïntegreerd natuurbeheer**'. Deze nieuwe criteriaset, voor 'geïntegreerd natuurbeheer',
330 vervangt de vroegere 'criteria duurzaam bosbeheer' en vormen een leidraad bij de opmaak van
331 een natuurbeheerplan van type 2, type 3 of type 4 en bij het daaruit volgende beheer van het
332 betreffende terrein. Ze moeten zorgen voor een concrete invulling van de beoogde
333 natuurkwaliteit en voor de duurzaamheid van het beheer met betrekking tot de ecologische,
334 sociale en economische functie²¹.

335 Voor de '**criteria voor de ecologische functie**' gaat het besluit er van uit "*dat een beheerder van*
336 *een terrein waarop het goedgekeurd natuurbeheerplan van toepassing is, invulling geeft aan*
337 *het bereiken van een verhoogde natuurkwaliteit of de hoogste natuurkwaliteit, afhankelijk van*
338 *de keuze voor een terrein van type 2, type 3 of type 4.*"

339 De '**criteria voor de sociale functie**' gaan er van uit dat "*een beheerder van een terrein bij het*
340 *beheer en het gebruik ervan rekening houdt met de sociale rol die het terrein vervult*".

341 De '**criteria voor de economische functie**' stellen dat het principe voor dit thema ervan uitgaat
342 dat een beheerder "*via zijn natuurbeheerplan en het gevoerde beheer op een duurzame wijze*
343 *lomgaat met de levering van verschillende goederen en diensten om de ecologische en de*
344 *economische levensvatbaarheid van het terrein en een breed scala aan maatschappelijke*
345 *functies te waarborgen*". Criterium 3.2. bepaalt dat de beheerder productiedoelen met
346 betrekking tot rechtstreeks vermarktbare goederen en diensten formuleert. Dit criterium wordt
347 verder onderverdeeld in drie indicatoren waarvan twee specifiek ingaan op bossen en
348 houtoogst.

349 5. De evaluatie van natuurbeheerplannen

350 In het Natuurdecreet, artikel 16octies, §2, is de regeling voorzien van de **evaluatie van**
351 **natuurbeheerplannen**. Een en ander is verder uitgewerkt in het BVR Natuurbeheerplannen
352 (Afdeling 4). Op grond van artikel 11 moet de beheerder van een terrein rapporteren over "*de*
353 *mate waarin de beheerdoelstellingen gehaald worden en over de uitvoering van de*
354 *beheermaatregelen vermeld in deel 5 van het natuurbeheerplan als vermeld in artikel 3, eerste*
355 *lid, 5°*"²² en dit om de zes jaar.

²¹ VLAAMSE REGERING (2016), Nota aan de leden van de VR over het voorontwerp van besluit, p. 2.

²² 5° deel 5: opvolging. Dit deel bevat een beschrijving van de wijze waarop de realisatie van de beheerdoelstellingen zal worden opgevolgd en geëvalueerd, zoals vermeld in artikel 16bis, § 1, tweede lid, 5°, van het decreet van 21 oktober 1997, i.e. 5° de wijze waarop de realisatie van de beheerdoelstellingen wordt opgevolgd en geëvalueerd.

356 In 2024 moeten de eerste evaluaties starten (i.e. zes jaar na de goedkeuring van de eerste
357 nieuwe natuurbeheerplannen). Op het moment van schrijven stelde de website van het ANB
358 dat er momenteel nog geen standaardmethodologie of een elektronisch loket is voorzien voor
359 het aanleveren van gegevens met het oog op deze evaluaties. Enkel voor de uitvoering van de
360 vegetatieopnames heeft men een standaardmethode uitgewerkt²³.

361 6. Subsidiëring

362 **Subsidies voor beheer, op basis van natuurstreefbeelden.** Voor de omschrijving van ecologische
363 doelen in natuurbeheerplannen worden natuurstreefbeelden gebruikt. Een natuurstreefbeeld is
364 een habitat, een ecosysteem of een landschapstype dat als ecologisch einddoel in een
365 natuurbeheerplan wordt vooropgesteld. De natuurstreefbeelden waaruit gekozen kan worden
366 om te voldoen aan de voorwaarden voor natuurbeheerplannen van type 2, type 3 of type 4
367 worden vastgelegd in bijlage 3 van het BVR natuurbeheerplannen.

368 Er zijn drie types natuurstreefbeelden:

- 369 – Natuurstreefbeelden vegetaties;
- 370 – Natuurstreefbeelden leefgebieden soorten;
- 371 – Natuurstreefbeelden proces-gestuurde natuur

372 **De decretale basis voor de aankoopsubsidies.** De overheid kan subsidies verlenen voor de
373 aankoop van gronden, met als doel ze te laten erkennen als natuurreservaat. De Vlaamse
374 Regering dient, telkens voor een periode van drie jaar, nadere regels te bepalen met betrekking
375 tot het aandeel van het verleende budget voor de aankoop en subsidie voor aankoop van
376 gronden, in functie van de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Aankopen die niet
377 gericht zijn op instandhoudingsdoelstellingen, door de Vlaamse overheid of met subsidie van
378 de Vlaamse overheid, zijn "niet gericht op percelen in beroepslandbouwgebruik". De regels
379 worden geëvalueerd voor het verstrijken van een periode van drie jaar. (Natuurdecreet, art.
380 16sedeicies).

381 **Budgettaire focus op instandhoudingsdoelen.** Aan deze bepaling werd invulling gegeven in het
382 instandhoudingsbesluit²⁴, waarin is bepaald dat 85 % van het aankoopbudget van het ANB, en
383 75% van het door de Vlaamse overheid beschikbaar gesteld budget voor aankopen van de
384 erkende terreinbeherende natuurverenigingen, aan te wenden zijn voor de realisatie van IHD's
385 of concrete acties uit vastgestelde soortenbeschermingsprogramma's (art 3, §1). Sinds het van
386 kracht worden hiervan, is 10 jaar verstreken, maar er is, voor zover bekend, nog geen evaluatie
387 uitgevoerd.

388 **Voorwaarden voor aankoopsubsidies.** Om erkend te kunnen worden als natuurreservaat, moet
389 een terrein voldoen aan een aantal voorwaarden (Natuurdecreet, art 16terdecies) gebied
390 voldoen aan bepaalde kenmerken.

391 Die voorwaarden zijn beschreven in ecologische termen die gelden voor alle gebieden, (§2), en
392 worden aangevuld met specifieke bepalingen in §3 die gelden "*In de agrarische gebieden en de*
393 *landschappelijk waardevolle agrarische gebieden, gelegen buiten de gebieden afgebakend in*
394 *uitvoering van internationale overeenkomsten of verdragen betreffende het natuurbehoud of*

²³ <https://natuurenbos.vlaanderen.be/natuurbeheerplannen/natuurbeheerplan-opvolgen-monitoring-en-evaluatie>

²⁴ Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor Europees te beschermen soorten en habitats

395 van akten betreffende het natuurbehoud, met inbegrip van Europese richtlijnen, vastgesteld op
396 grond van internationale verdragen". Aldaar kunnen terreinen erkend worden als
397 natuurreserveaat (type 4) als ze aan de volgende criteria voldoen:

- 398 – 1° ofwel zijn het gronden die een **actuele hoge natuurwaarde** hebben en weinig geschikt
399 zijn voor normaal landbouwgebruik in de betrokken landbouwstreek en waarvan de
400 erkenning de agrarische structuur niet aantast;
- 401 – 2° ofwel zijn het gebieden met een hoge actuele of potentiële natuurwaarde en **lage**
402 **landbouwwaarde** die in het kader van een goedgekeurd ruilverkavelingsplan of een
403 goedgekeurd richtplan van een landinrichtingsproject hiertoe zijn aangewezen en **waarvan**
404 **de erkenning de agrarische structuur niet aantast.**

405 Hoewel dit niet uitdrukkelijk in dit artikel is vermeld, is het duidelijk dat het gaat om de
406 'agrarische gebieden' en de 'landschappelijk waardevolle agrarische gebieden' aangewezen op
407 de plannen van aanleg of de ruimtelijke uitvoeringsplannen van kracht in de ruimtelijke
408 ordening (cf. bepalingen elders in het Natuurdecreet, bv art. 9, art 13). Er is geen verdere invulling
409 van de andere hierboven in vet gemarkeerde termen.

410 Tenslotte **kan** de Vlaamse Regering specifieke erkenningscriteria vaststellen m.b.t. "*de*
411 *valleigebieden, de brongebieden, de agrarische gebieden met ecologisch belang of agrarische*
412 *gebieden met bijzondere waarde buiten het VEN en buiten de gebieden afgebakend in*
413 *uitvoering van internationale overeenkomsten of verdragen betreffende het natuurbehoud of*
414 *van akten betreffende het natuurbehoud, met inbegrip van Europese richtlijnen, vastgesteld op*
415 *grond van internationale verdragen*". Dat is tot op heden niet gebeurd.

416 **De relatie met het 'globaal kader' loopt via de 'doelmatigheidstoets'.** Het globaal kader is een
417 verplicht onderdeel van elk natuurbeheerplan van type 2 of hoger (Natuurdecreet, art 16bis, §1,
418 tweede lid, 2°). Het globaal kader beschrijft op hoofdlijnen de invulling van de drie functies van
419 het terrein; de gewenste natuurstreefbeelden, het ambitieniveau (type één, twee, drie of vier)
420 en eventuele doelstellingen in het kader van erfgoed²⁵. In het BVR Natuurbeheerplannen wordt
421 dit concept verder inhoudelijk uitgewerkt²⁶. Er worden geen verdere richtlijnen gegeven voor
422 de afbakening ervan, met uitzondering van de vermelding dat "*de afbakening ruimer kan gaan*
423 *dan de deelnemende percelen, indien dit nuttig is voor een betere ecologische onderbouwing*"²⁷.

424 Indien een perceel is opgenomen in een goedgekeurd globaal kader:

- 425 – kan hiervoor de beperkte procedure²⁸ toegepast bij uitbreidingen van het natuurbeheerplan;
- 426 – kunnen hiervoor aankoopsubsidies worden verkregen, **indien de doelmatigheidstoets voor**
427 **dit perceel positief is.**

428 De **doelmatigheidstoets** (BVR subsidiëring, art. 34) is een procedure waarbij het ANB "*het nut*
429 *van de aankoop beoordeelt voor het natuurbehoud*". Het ANB doet dat aan de hand van in het
430 besluit opgenomen criteria, waarvan "de mate waarin de grond kan bijdragen aan de realisatie

²⁵ <https://natuurenbos.vlaanderen.be/natuurbeheerplannen/begrippenlijst-natuurbeheerplannen>

²⁶ Bijlage 1, hoofdstuk 3, van het besluit van 14 juli 2017 betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuurreserveaten beschrijft welke aspecten op hoofdlijnen in een globaal kader moeten worden opgenomen

²⁷ "*Het globale kader kan opgesteld worden voor een ruimer gebied dan de effectief deelnemende percelen in eigendom of beheer, als dat nuttig is voor een betere ecologische onderbouwing van de gemaakte keuzen. Bij het globaal kader voor een natuurbeheerplan voor een terrein van type 4 kan een gebied worden afgebakend dat ruimer is dan de effectief deelnemende percelen in eigendom of beheer*"

²⁸ artikel 12, §4, van het besluit over de natuurbeheerplannen

431 van de doelstellingen van het natuurbeheerplan van type vier in kwestie;" het grootste belang
432 heeft.

433 Indiener van beheerplannen kunnen dus, bij de aanvraag van een beheerplan, een ruimer
434 gebied aanduiden, op basis van ecologische argumenten. Het ANB onderwerpt die afbakening
435 aan een inhoudelijke toetsing, die "*een verschillende uitkomst kan hebben voor de verschillende*
436 *gronden in het gebied*". Na goedkeuring kunnen nieuwe percelen vlotter aan het plan
437 toegevoegd worden en kunnen er aankoopsubsidies voor vrijgemaakt worden.

438 **Niet in HAG in landbouwgebruik.** Naast al het voorgaande, stelt het besluit dat
439 aankoopsubsidies "*niet worden ingezet in herbevestigd agrarisch gebied op gronden in*
440 *landbouwgebruik*". Het Herbevestigd Agrarisch Gebied werd in 2009 afgebakend en bevat
441 538.000 hectare landbouwgebied op de gewestplannen.

442 7. De adviesinstantie

443 Bij de opmaak van de nieuwe regelgeving werd duidelijk dat er een instantie nodig was die kon
444 optreden in situaties waarbij het ANB anders zowel 'rechter' als 'partij' zou zijn. Deze
445 adviesinstantie werd verankerd in het Natuurdecreet (16decies en 16undecies), en kreeg daar als
446 rol om te adviseren in geval van:

- 447 – beheerovername door het ANB in geval van onvoldoende deugdelijk beheer door de
448 terreinbeheerder;
- 449 – beheerovername omdat de terreinbeheerder zelf een einde wenst te stellen aan zijn/haar
450 engagementen;
- 451 – allerlei beroepsmogelijkheden i.v.m. beslissingen van het ANB over de opmaak en opvolging
452 van natuurbeheerplannen.

453 Artikel 18 van het BVR natuurbeheerplannen bepaalt dat adviesinstantie "*wordt samengesteld*
454 *uit onafhankelijke deskundigen op het gebied van natuurbeheer en*
455 *instandhoudingsdoelstellingen*" en dat de leden van deze instantie voor vijf jaar worden
456 benoemd na advies van de Minaraad.

457 In datzelfde BVR werd ook de taakstelling verbreed: de minister **dient** de beoordeling van het
458 evaluatieverslag van natuurbeheerplannen van natuurdomeinen voor te leggen aan de
459 adviesinstantie (art 11), en **kan** daarnaast bovendien een ontwerp van natuurbeheerplan voor
460 een natuurdomein voorleggen aan de adviesinstantie (art. 8).

461 In 2020 werd een adviesvraag gesteld aan de Minaraad²⁹ over de samenstelling van deze
462 adviesinstantie, maar tot op heden is er geen formeel vastgestelde instantie aangeduid.

---

²⁹ 2020| 009